

Кармазін В.А.
к.т.н., доцент, НТУУ «КПІ»
Чемерис Л.О.
студентка, НТУУ «КПІ»

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

У статті розкривається структура, стан, основні тенденції та особливості розвитку фінансової глобалізації в економіці України. Висвітлюються теоретичні і актуальні практичні аспекти даної проблеми, враховуючи економічну кризу. У доповіді представлені статистичні дані, що розкривають тему роботи; запропоновано заходи покращення фінансової безпеки в Україні.

In this article is solving structure, conditions, general tendency and specifications of development financial globalization in the economic of Ukraine. There are explanations of theoretical and actuality of practical aspects of this problem, taking into consideration of economic crisis. In the report you can find important statistical data, which helps to reveal theme of this work for improving financial safety in Ukraine.

Ключові слова: глобалізація, фінансова глобалізація, економічна безпека, економічна інтеграція, глобальні технології.

Вступ. Економічна й фінансова глобалізація – ключовий аспект розвитку світової економіки кінця ХХ – початку ХХІ ст., наслідком яких стала нова якість економічних зв'язків, яка трансформує глобальну економіку принципово новим явищем, яке не мало аналогів в економічній історії. Таким самим новим явищем є глобальний фінансовий ринок.

Основна проблема, породжена процесами фінансової глобалізації, пов'язана з тим, що архітектура глобального фінансового ринку надзвичайно ускладнилася. Це посилює загальну нестабільність цієї складної системи, підвищує ризики та ймовірність розвитку загроз для економічної безпеки країн. Особливо важливого значення підвищення нестабільності фінансового ринку і збільшення ризиків має для економіки країн що розвиваються, та країн з перехідною економікою. Фінансові системи цих країн мають підвищену залежність від глобального фінансового ринку.

Постановка задачі. Головною метою дослідження є визначення альтернативних шляхів покращення економічної ситуації в Україні. Завданням є проаналізувати ситуацію нашої держави, шляхом порівняння показників за останні роки.

Результати дослідження. Аналізуються теоретичні надбання та практичні рекомендації наведених економістів стосовно змісту процесу фінансової глобалізації, узагальнюються та синтезуються їх погляди. В сучасних наукових працях термін фінансова глобалізація трактується, як: об'єктивний процес, який відображає сукупність умов розвитку сучасного світового суспільства і,

насамперед, науково-технічного і економічного прогресу, а також вільний та ефективний рух капіталів між країнами й регіонами, функціонування глобального ринку, посилення взаємозалежності та взаємовпливу країн у сфері фінансових відносин та розширення кордонів, меж ринків інвестиційних інструментів, що супроводжується інтеграцією національних фінансових систем.

В загальному розумінні фінансова глобалізація означає об'єднання національних фінансових ринків з наступним їх перетворенням у єдиний світовий фінансовий простір. Вона забезпечує прискорення темпів інновацій, посилює взаємодію національних економік на базі сучасних інформаційних технологій і принципів регулювання, створює гнучкі ринки праці, товарів, капіталу [8].

Загалом, загрози для економічної безпеки України, пов'язані з фінансовою глобалізацією, можна поділити на дві групи:

- загрози, пов'язані з неконтрольованістю процесів фінансової глобалізації;
- загрози, пов'язані з неефективністю економічної політики держави.

Фінансова глобалізація створює для економіки України важливі переваги, які полягають в :

- розширенні зв'язків з основними учасниками глобального фінансового ринку (ТНК і міжнародними фінансовими організаціями) та збільшення інвестицій, збільшення фінансової допомоги з боку міжнародних фінансових організацій (зокрема, МВФ) та доступ до нових технологій, окрема технологій операцій на фінансовому ринку є важливим напрямком фінансової глобалізації. При цьому для економіки України виникають серйозні ризики і загрози, зокрема:

- зростання залежності країни від змін на глобальному ринку, зменшення можливості держави впливати на цю залежність;
- посилюється в процесі вивезення капіталу збільшення зовнішнього боргу [3].

Системна асиметрія на глобальному фінансовому ринку та ринку інвестицій має два спекти: територіальний (на економічно розвинені країни припадає 75 % обсягу операцій), та функціональний. Незалежно від того, як оцінювати наслідки фінансової глобалізації, статистичні дані свідчать про фактичну концентрацію капіталів в економічно розвинених країнах. Зокрема, на 20 % населення світу, яке живе в економічно розвинених країнах, припадає 86 % світового ВВП, а на найбідніші 20 % – тільки 1 % ВВП.

Багатьом країнам, що розвиваються та країнам з перехідною економікою міжнародні фінансові інститути можуть відмовляти у наданні кредитів, а безпрецедентні переваги в одержанні кредитів мають США – найбільший міжнародний боржник (сумарні боргові зобов'язання США становлять 2,2 трлн. дол.) [7].

Загальна залученість України до глобалізаційних процесів може бути оцінена як помірна. За індексом глобалізації Foreign Policy Україна протягом останніх 5 років в цілому зберігала сталу позицію (39-43 місця) у середині

рейтингу (табл. 1). У 2007 році вона зайняла 42-гу рейтингову позицію серед 72 країн, що означає відносне погіршення її загального показника. За складовою індексу «економічна інтеграція» позиція України суттєво погіршилася, особливо порівняно з 2003-2004 рр. [2]. У цьому ж часовому порівнянні вона практично не змінилася за складовою «розвиток глобальних технологій», а з врахуванням включення більшого числа країн у рейтинг – також погіршилася. Дещо покращилися позиції України за показником рівня персональних міжнародних контактів (а відносно також знизилися), реальне покращення позицій відбулося лише за рівнем участі у глобальних політичних процесах (табл. 1).

Таблиця 1

Україна у вимірі індексу глобалізації

Показник	2003 рік		2004 рік		2005 рік		2006 рік		2007 рік	
	Місце в рейтингу	Кількість країн у рейтингу	Місце в рейтингу	Кількість країн у рейтингу	Місце в рейтингу	Кількість країн у рейтингу	Місце в рейтингу	Кількість країн у рейтингу	Місце в рейтингу	Кількість країн у рейтингу
Індекс глобалізації	43		43		39		39		42	
економічна інтеграція	30		30		13		13		17	
персональні міжнародні контакти	41	62	41	62	41	62	41	62	49	72
розвиток глобальних технологій	52		52		45		45		53	
залучення у світову політику	38		38		41		41		55	

Джерело: [6, 7].

Помірна включеність України у глобалізацію означає значну незадіяність її потенційних можливостей та невміння скористатися перевагами глобалізаційних процесів. Обидва чинника сприяють фіксації стану України як країни-аутсайдера і об'єкта глобалізації з відповідним підсиленням ризику незворотного відставання від країн-лідерів, втрати економічної незалежності [4]. Між тим відомо, що на момент проголошення незалежності західні експерти вважали Україну однією з найбільш потужних пострадянських республік. Технологічні переваги, високий рівень кваліфікації робочої сили, унікальне поєднання сприятливих кліматичних умов і високоякісних ґрунтів, вигідне економіко-географічне розташування відносно міжнародних ринків тощо відкривали реальні перспективи для успішних ринкових реформ, підвищення економічного і суспільного добробуту. Проте країна не зуміла скористатись наявними перевагами. До нерозв'язаних проблем внутрішнього розвитку тепер додаються проблеми, пов'язані з глобальними ризиками.

Україна, яка володіє передовими (у т.ч. космічними) технологіями та значним інтелектуальним потенціалом, у вимірах світової економіки залишається експортером сировини, напівфабрикатів та дешевої робочої сили. Панування в Україні з 2000 року сировинної експортної моделі розвитку, яка спиралася на цінові конкурентні переваги, породжені курсовою політикою і

відповідним відносним здешевленням ресурсів, створило ілюзію міжнародної конкурентоспроможності національної економіки.

За індексом глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму Україна у 2008 році посіла 82 місце, засвідчують дані табл. 2, протягом останніх 5 років її позиції суттєво покращилися – практично з самого кінця рейтингу країна перемістилася ближче до середини [1].

Таблиця 2

Україна у вимірі індексу глобальної конкурентоспроможності

Показник	2003 рік			2004 рік			2005 рік			2006 рік			2007 рік		
	Значення показника	Місце у рейтингу	Кількість країн у рейтингу	Значення показника	Місце у рейтингу	Кількість країн у рейтингу	Значення показника	Місце у рейтингу	Кількість країн у рейтингу	Значення показника	Місце у рейтингу	Кількість країн у рейтингу	Значення показника	Місце у рейтингу	Кількість країн у рейтингу
Індекс глобальної конкурентоспроможності	-	84	86	3,27	86	104	3,3	84	117	3,89	78	125	3,98	73	131
Індекс мікроекономічної конкурентоспроможності	-	71	104	-	69	104	-	75	116	-	81	125	-	81	127

Джерело: [1, 5].

Індекс глобальної конкурентоспроможності, як і індекс глобалізації, – важливий агрегований показник, який не лише засвідчує позиціонування країни у світовому рейтингу, але й дозволяє виявляти критичні точки розвитку і відповідним чином скеровувати економічну політику. Зокрема індекс глобальної конкурентоспроможності оцінює якість інституцій, інфраструктури, рівень макроекономічної стабільності, здоров'я нації, початкової і вищої освіти, ефективність ринків товарів і послуг, праці, розвиненість фінансового ринку, технологічний рівень, конкурентоспроможність компаній та інноваційний потенціал країни. За цим показником Україна має нечисленні глобальні конкурентні переваги, серед яких доступність вищої освіти і якість освітньої системи, відносно низький рівень державного боргу, якість залізничної інфраструктури, відношення продуктивності праці до заробітної плати, участь жінок у трудовій діяльності, здатність до інновацій [6].

Індекс глобальної конкурентоспроможності виявляє численні сфери відставання економіки України, серед яких найважливішими є низька якість інституцій, низький рівень захисту прав власності (зокрема інтелектуальної); низька ефективність антимонопольної політики та використання державного бюджету; високий рівень інфляції.

Висновки. Таким чином, регулювання процесів глобалізації має спиратися на регулятивну функцію держав та міжнародні економічні інститути, які мають координувати регулятивну діяльність держав. Тому процеси інтеграції України у світовий та європейський фінансові ринки потребують вироблення власної стратегії розвитку національного фінансового ринку, в основі якої має бути використання сучасних фінансово-кредитних технологій, адаптованих до специфічних умов національної економіки, а також гармонізація української законодавчої бази щодо фінансових ринків з європейським та міжнародним законодавством.

Перелік посилань

1. Войнаренко М. Економічна конкурентоспроможність та інвестиційна привабливість України / Войнаренко М. // Економіст. – 2006. – №12. – с. 25-28;
 2. Ільченко-Сюйва Л.В. Міжнародні фінансові організації: проблеми творення політики на наднаціональному рівні в умовах фінансово-економічної кризи / Ільченко-Сюйва Л.В., Бабій Л.В.// Львів. – 2009. – № 3
 3. Козлітін В.Д. Основні напрями світових глобалізаційних процесів кінця ХХ – початку ХХІ ст., дискусії між глобалістами та антиглобалістами про їх наслідки / Козлітін В.Д. // Вісн. Харк. нац. пед. ун-ту ім. Г.Сковороди. – Харків : Майдан, 2004. – с. 26-30.
 4. Національна безпека: український вимір: щокв. наук. зб. / Рада нац. безпеки і оборони України, Ін-т пробл. нац. безпеки; редкол.: Горбулін В.П. (голов. ред.) [та ін.]. – К., 2008. – Вип. 1-2 (20-21). – 160 с.
 5. Сидоренко О. США, Швейцарія та Данія очолили рейтинг ВЕФ за індексом глобальної конкурентоспроможності / Сидоренко О. // Дзеркало тижня. – 2007. – № 42.
 6. Шатило О.А. Джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні / Шатило О.А. // Актуальні проблеми державного управління : збірник наукових праць Одеського регіонального інституту державного управління. – 2009. – № 2 (38). – С. 116-119.
 7. Шкваря Л.В. Мировая экономика / Шкваря Л.В. – М.: Эксмо, 2006. – 352 с.
 8. Ярмиш Г. Від протистояння до співробітництва / Парадокси глобалізації крізь призму безпеки / Ярмиш Г. // Політика і час. – 2006. – № 11. – с. 17-21.
 9. Дзеркало тижня [Електронний ресурс] – 2007. – № 42; Рейтинг глобалізації – 2007. – Режим доступу: <http://www.washprofile.org/ru/node/7085>.
 10. Рейтинг глобалізації – 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.washprofile.org/ru/node/7085>.
-